

INSTRUMENTY INTERWENCJONIZMU LOKALNEGO

W STYMULOWANIU ROZWOJU GOSPODARCZEGO

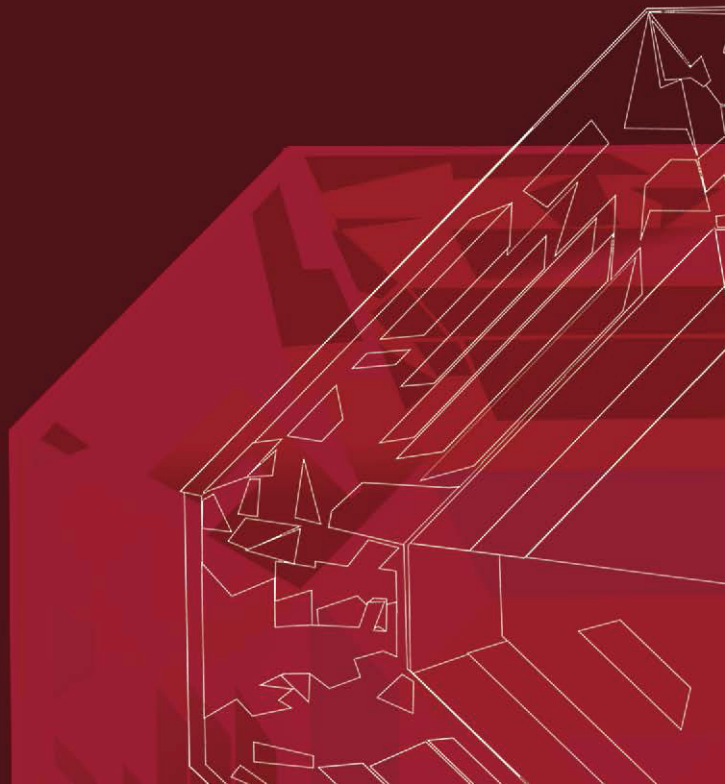
Magdalena KOGUT-JAWORSKA

Rozdział 3.
Instrumenty interwencjonizmu lokalnego
– aspekty teoretyczne i pragmatyczne

CeDeWu.pl

Rubinum

Recenzenci: prof. zw. dr hab. Adam Szewczuk
prof. dr hab. Stanisław Korenik

Wydanie publikacji dofinansowane przez Uniwersytet Szczeciński, Wydział Zarządzania
i Ekonomiki Usług

© Copyright do wydania polskiego CeDeWu Sp. z o.o.
Wszelkie prawa zastrzeżone.

Zabronione jest kopiowanie, przetwarzanie i rozpowszechnianie w jakimkolwiek celu oraz postaci
bez pisemnej zgody autora i wydawcy.

Wydawnictwo CeDeWu oraz autor dołożyli wszelkich starań, aby treści zawarte w niniejszej pu-
blikacji były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak odpowiedzialności za ich wykorzystanie ani
za związane z tym ewentualne naruszenie praw autorskich oraz za skutki działań wynikłe z wyko-
rzystania informacji zawartych w książce.

Projekt okładki: Agnieszka Natalia Bury

Opracowanie redakcyjne i DTP: CeDeWu Sp. z o.o.

Wydanie I papierowe, Warszawa 2008
ISBN 978-83-7556-108-1
EAN 9788375561081

Wydanie I elektroniczne, Warszawa 2014
ISBN 978-83-7941-177-1 (Rozdział 3)

Wydawca: CeDeWu Sp. z o.o.

00-680 Warszawa, ul. Żurawia 47/49
e-mail: cedewu@cedewu.pl
Redakcja wydawnictwa: (4822) 374 90 20 lub 22
Faks: (4822) 827 38 89

Księgarnia Ekonomiczna

00-680 Warszawa, ul. Żurawia 47
Tel.: (4822) 396 15 00...01
Faks: (4822) 827 38 89

Ekonomiczna Księgarnia Internetowa

www.cedewu.pl
www.4books.pl

Made in Poland

Spis treści

Wprowadzenie	5
-------------------------------	----------

Rozdział 1

Lokalny rozwój gospodarczy – istota i znaczenie społeczno-gospodarcze	9
1.1. Lokalny rozwój gospodarczy – zakres pojęciowy.	9
1.2. Kategoria lokalnego rozwoju gospodarczego w świetle wybranych ujęć teoretycznych	17
1.3. Czynniki i bariery lokalnego rozwoju gospodarczego	25
1.4. Interwencjonizm samorządowy jako podstawa rozwoju gospodarczego	33

Rozdział 2

Stymulowanie lokalnego rozwoju gospodarczego w gminach jako przejaw lokalnego interwencjonizmu samorządowego	43
2.1. Pozycja ekonomiczna gminy i jej wpływ na kształtowanie warunków lokalnego rozwoju gospodarczego.	43
2.2. Prowadzenie działalności gospodarczej przez samorząd gminny – przejaw negatywnej interwencji w sprawy gospodarcze	49
2.3. Gmina jako podmiot kreujący warunki dla przedsiębiorczości – przejaw pozytywnej interwencji w sprawy gospodarcze.	54
2.4. Oddziaływanie na lokalny rozwój gospodarczy w ujęciu modeli samorządu terytorialnego w krajach europejskich	58

Rozdział 3

Instrumenty interwencjonizmu lokalnego – aspekty teoretyczne i pragmatyczne.	69
3.1. Istota oraz pojęcie instrumentów interwencjonizmu lokalnego.	69
3.2. Kryteria doboru instrumentów interwencjonizmu lokalnego.	75
3.3. Ogólne klasyfikacje instrumentów stymulowania rozwoju lokalnej przedsiębiorczości.	78
3.4. Instrumenty interwencjonizmu lokalnego w obszarze gminnej polityki budżetowej.	89
3.4.1. Instrumenty interwencjonizmu lokalnego w obszarze gminnej polityki dochodowej.	89
3.4.2. Instrumenty interwencjonizmu lokalnego w obszarze gminnej polityki wydatkowej.	103
3.4.3. Pomoc publiczna jako forma szczególnego wsparcia w obszarze gminnej polityki budżetowej	115
3.5. Ocena skuteczności działań podejmowanych na rzecz stymulowania rozwoju gospodarczego przez gminy – na podstawie badań ankietowych.	120

Rozdział 4

Modele stymulowania rozwoju gospodarczego przez gminy	155
4.1. Modele lokalnego rozwoju gospodarczego – zagadnienia teoretyczne	155
4.2. Filary i główne obszary stymulowania lokalnego rozwoju gospodarczego przez gminy	160
4.3. Warunki (założenia) ogólne dla tworzenia modeli stymulowania lokalnego rozwoju gospodarczego.	168
4.4. Charakterystyka wybranych modeli stymulowania rozwoju gospodarczego przez gminy	180
4.4.1. Modele wspierania gospodarki lokalnej oparte na zasobach majątkowych gminy	180
4.4.2. Modele wspierania gospodarki lokalnej zorientowane na oczekiwania przedsiębiorców	192
4.4.3. Model dualny wspierania lokalnego rozwoju gospodarczego.	199
4.5. Warunki wdrożeniowe modeli oraz oczekiwane efekty zastosowania postulowanych rozwiązań.	206
Zakończenie	221
Załączniki	227
Bibliografia	249

Wprowadzenie

Jedną z cech współczesnej gospodarki światowej jest wzrost znaczenia rozwoju lokalnego i regionalnego w gospodarkach poszczególnych państw. Również w Polsce, wraz z przemianami gospodarczymi, politycznymi oraz społecznymi, jakie dokonały się na przestrzeni ostatnich lat, wzrasta waga procesów związanych ze stymulowaniem rozwoju lokalnego. Rozwój lokalny jest pochodną prowadzonej w państwie polityki gospodarczej, która nadaje kierunek dla lokalnych decydentów w działaniach na rzecz pobudzania rozwoju gospodarczego. Decentralizacja systemów rządzenia pociąga za sobą pewne przesunięcia w podziale zadań i odpowiedzialności w zakresie planowania i prowadzenia polityki ekonomicznej. Można powiedzieć, że powoduje ona zaistnienie ogólnej tendencji, polegającej na coraz mniejszej ingerencji władz centralnych w lokalną politykę gospodarczą. Coraz większego znaczenia nabierają natomiast działania podejmowane głównie na szczeblach samorządowych (w poszczególnych podsystemach regionalnych lub lokalnych), które nie naruszają spójności polityki makroekonomicznej państwa i systemu gospodarki narodowej.

Interwencjonizm państwowy dziś przyjmuje zupełnie inny kształt, niż miało to miejsce jeszcze kilka czy kilkanaście lat temu. Dynamika zmian, jakie zaszły chociażby na przestrzeni ostatniego pięciolecia, a ponadto zmiany struktury funkcjonalnej w gospodarce, zmiana uwarunkowań rozwojowych przedsiębiorstw, nowe potrzeby i wzrost poziomu konkurencji o przedsiębiorców, jakie są związane z przynależnością do Unii Europejskiej sprawiają, że inaczej postrzegana jest rola państwa i jego organów, jako stymulatorów podstawowych procesów gospodarczych. Ponadto, postępujący wciąż proces decentralizacji uprawnień szczebla centralnego sprawia, że znaczny zakres możliwości oddziaływania znajduje się w rękach władz lokalnych. Pytanie „ile państwa w gospodarce?” dziś należy uzupełnić o pytanie „ile samorządu lokalnego w gospodarce państwa i kiedy interwencjonizm ten jest konieczny?”

W publikacji pokazane zostaną modelowe rozwiązania uwzględniające mechanizmy i procedury oddziaływania na decyzje gospodarcze lokalnych przedsiębiorstw oraz potencjalnych inwestorów (zewnętrznych i wewnętrznych) poprzez instrumenty znajdujące się w dyspozycji gmin. Stworzony model powinien być w swym założeniu odzwierciedleniem istniejących rozwiązań w rzeczywistości polskich samorządów lokalnych, a ponadto ma postulować wykorzystanie najbardziej skutecznych instrumentów interwencjonizmu samorządowego. Z tego też względu model ten powinien cechować się ujęciem kompleksowym i hierarchicznym, pod względem ważności i sku-

teczności oddziaływania rekomendowanych do wykorzystania przez gminy instrumentów. Osiągnięcie tego zamierzenia będzie możliwe poprzez:

1. Rozpoznanie i ocena działań samorządu lokalnego w Polsce w tworzeniu warunków dla rozwoju gospodarczego w obecnych warunkach oraz przeprowadzenie szczegółowych badań nad istotą, skutecznością i pożądaną strukturą instrumentarium interwencjonizmu gminnego w tej sferze.
2. Określenie siły oddziaływania poszczególnych instrumentów dla poprawy warunków rozwoju gospodarczego.
3. Wypracowanie modelu pakietu instrumentów i działań samorządu sprzyjających tworzeniu warunków dla rozwoju gospodarczego.

W tym miejscu należy zaznaczyć, że określenie siły oddziaływania, analiza i weryfikacja poszczególnych instrumentów stosowanych dla poprawy warunków rozwoju gospodarczego dotyczy w szczególności instrumentów ekonomiczno-finansowych. W odróżnieniu od instrumentów prawno-administracyjnych, te pierwsze odgrywają znaczącą rolę dla przedsiębiorców i budżetów lokalnych. Mają bowiem wpływ na poziom niektórych kosztów i ponoszonych wydatków oraz sytuację finansową przedsiębiorców. Z drugiej strony, poprzez wpływ na dochody budżetowe lub wydatki lokalne, wpływają one na ogólną sytuację finansową w samorządowych budżetach i mogą determinować realizację zadań społecznych. W publikacji starano się pokazać, że: „Obecny system stymulowania rozwoju gospodarczego jest mało skuteczny. Istnieje wyraźna potrzeba szerszego zastosowania instrumentów interwencjonizmu przez samorząd lokalny, przy czym zakres stosowania instrumentów powinien być dostosowany do warunków wynikających z bieżącej sytuacji gospodarczej w gminie”.

Praca składa się z czterech rozdziałów. W rozdziale pierwszym dokonano krytycznej analizy literatury, dotyczącej istoty lokalnego rozwoju gospodarczego. Ponadto wskazano na istotę lokalnego interwencjonizmu samorządowego w stymulowaniu rozwoju gospodarczego. W tym celu przywołano niezbędne definicje oraz interpretacje głównych zagadnień, dokonano przeglądu teorii eksponujących kwestie gospodarcze oraz dokonano kategoryzacji czynników wpływających na rozwój gospodarczy.

W drugim rozdziale wskazano na miejsce gminy w pobudzaniu rozwoju gospodarczego. Rola samorządu gminnego została rozpatrzona tu w dwojaki sposób: po pierwsze, w odniesieniu do negatywnych konsekwencji jej działalności, dotyczących monopolistycznego prowadzenia działalności komunalnej, po drugie, w odniesieniu do pozytywnego oddziaływania na sferę gospodarczą, dotyczącą kreowania warunków dla rozwoju gospodarczego. Podrozdział kończy analiza porównawcza systemów oddziaływania na lokalnych przedsiębiorców w krajach europejskich.

W rozdziale trzecim dokonano charakterystyki poszczególnych, ekonomicznych instrumentów stymulowania rozwoju gospodarczego. Zaprezentowano w nim ogólne kla-

syfikacje instrumentów interwencjonizmu samorządowego oraz wskazano na kryteria warunkujące odpowiedni dobór instrumentów przez władze samorządowe. Prezentację instrumentów oparto o własną klasyfikację, która w nawiązaniu do części budżetu lokalnego, dzieli je odpowiednio na instrumenty polityki dochodowej oraz instrumenty polityki wydatkowej. W dalszej kolejności wyodrębniono podział na instrumenty natury powszechnej na danym terytorium oraz instrumenty adresowane indywidualnie do poszczególnych podmiotów. Na podstawie badań empirycznych określono w nim skuteczność proponowanych w teorii rozwiązań, jak również wskazano na podstawy do stosowania skutecznych sposobów i metod stymulowania rozwoju gospodarczego

Ostatni, czwarty rozdział, prezentuje pięć rodzajów modeli stymulowania rozwoju gospodarczego w odniesieniu do obecnie stosowanych rozwiązań. Skrajne modele opierają się na zasobach majątkowych gminy bądź wynikają z oczekiwań lokalnych przedsiębiorców. Podstawę na etapie wnioskowania tworzą wyniki przeprowadzonych badań empirycznych. W efekcie dokonanych analiz oraz weryfikacji założeń odnośnie polityki dochodowej i wydatkowej prowadzonej w gminach, zaprezentowano rekomendowany model stymulowania rozwoju gospodarczego, oparty o najbardziej skuteczne rozwiązania. Wskazano na warunki wdrożeniowe, określając przede wszystkim sytuacje, w których postuluje się wykorzystanie poszczególnych alternatyw. Wskazano także na efekty i spodziewane korzyści w zakresie pobudzania lokalnej przedsiębiorczości w ramach modelowych schematów.

Rozpoznanie i ocena działań samorządu lokalnego w Polsce w tworzeniu środowiska dla rozwoju gospodarczego w obecnych warunkach oraz wypracowanie modelu skutecznego stosowania pakietu instrumentów interwencjonizmu lokalnego wymagało stworzenia studium analityczno-badawczego. Podstawowy materiał empiryczny wykorzystany do celów badawczych w odniesieniu do gmin i przedsiębiorców województwa zachodniopomorskiego został zgromadzony na podstawie badania przeprowadzonego w okresie czerwiec 2006 – marzec 2007. Badania przeprowadzono w ramach Grantu KBN pod tytułem „Instrumenty interwencjonizmu samorządowego w stymulowaniu rozwoju gospodarczego” – (nr 1H02C11730).

Instrumenty interwencjonizmu lokalnego – aspekty teoretyczne i pragmatyczne

---

3.1. Istota oraz pojęcie instrumentów interwencjonizmu lokalnego

---

Analiza procesów rozwoju gospodarczego i jego mechanizmów stymulowania powinna w szerokim zakresie uwzględniać analizę systemu oddziaływań samorządu lokalnego. System ten – z jednej strony – uzależniony jest od egzogenicznych uwarunkowań, z drugiej zaś – od endogennych zjawisk i czynników rozwoju lokalnego. W poszczególnych obszarach lokalnych występują wysoce zróżnicowane naturalne, organizacyjne, społeczne i gospodarcze elementy rozwoju. W całości tych procesów doniosłą rolę odgrywa sprawność działania władz samorządowych, zaangażowanie miejscowej ludności oraz aktywność gospodarcza lokalnych podmiotów. Stąd też niezbędna staje się kompleksowa analiza możliwości oddziaływania władz lokalnych na procesy gospodarcze w kontekście wykorzystania poszczególnych instrumentów interwencjonizmu samorządowego wraz z krytyczną oceną stopnia wykorzystywania lokalnych możliwości i osiągniętych efektów.

Na wstępie rozważań dotyczących lokalnych instrumentów interwencjonizmu samorządowego raz jeszcze należałoby powrócić do koncepcji rozwoju lokalnego i ich teoretycznych wyjaśnień. Warto w tym miejscu nawiązać do wewnętrznych potencjałów rozwojowych wspólnot lokalnych i ponadlokalnych (regionalnych), uważanych za podstawę koncepcji rozwoju endogenicznego (bądź też „tzw. koncepcji rozwoju „od dołu”)¹¹⁶. Wynikają one z lokalnej tradycji i kultury, opierają się na całości lokalnego potencjału: ludzkiego, innowacyjnego, naturalnego, technicznego, finansowego i instytucjonalnego¹¹⁷.

Endogeniczny potencjał wzrostu, od którego uzależniony jest rozwój społeczno-gospodarczy, to potencjał obszarów lokalnych składający się na potencjał wewnętrzny regionu¹¹⁸.

Teoretyczne przesłanki koncepcji rozwoju endogenicznego wskazują, iż aktywizacja tego potencjału powinna obejmować¹¹⁹:

- pokonywanie barier wzrostu, czyli wąskich gardeł (po identyfikacji barier, poprzez nakłady inwestycyjne należy je usunąć bądź ograniczyć),
- wykorzystywanie specyficznych możliwości wynikających z analizy korzyści komparatywnych dla rozwoju poszczególnych obszarów lokalnych (regionu), a przejawiających się w wykorzystywaniu ich mocnych stron,
- inicjowanie cykli wewnątrzregionalnych w celu poszerzenia powiązań kooperacyjnych na danym terytorium wraz z wewnątrzregionalną integracją produkcji i konsumpcji.

Zasygnalizowanie powyższych kwestii w sposób bardzo ogólny tłumaczyć może zasadność wykorzystywania instrumentów interwencjonizmu samorządowego w stymulowaniu rozwoju gospodarczego. Wydaje się, iż rozwój endogeniczny oparty na aktywizacji potencjału obszarów lokalnych (potencjału wewnętrznego regionu) nie może „odbywać się sam w sobie”¹²⁰ i wymaga podejmowania konkretnych działań przez jednostki samorządu terytorialnego na rzecz dynamizowania wzrostu aktywności podmiotów gospodarczych oraz zaangażowania miejscowej ludności. Natomiast wykorzystanie pakietu instrumentów interwencjonizmu samorządowego, opartego na przesłankach idei rozwoju endogenicznego w szczególności, może przyczynić się do ujawnienia i wykorzystania prywatnej przedsiębiorczości, tworzenia klimatu dla rozwoju społeczno-gospodarczego, przełamywania barier strukturalnych, efektywniejszego wykorzystania lokalnych i regionalnych czynników oraz zasobów rozwoju.

Warto w tym miejscu zaznaczyć, że według koncepcji rozwoju endogenicznego **rozwój gospodarczy powinien być stymulowany przez potrzeby lokalne, a postęp techniczny i technologiczny winien bazować na umiejętnościach oraz wiedzy społeczności lokalnych**¹²¹. Instrumenty interwencjonizmu samorządowego powinny być zatem ukierunkowane na środowisko lokalne, kreujące w tym ujęciu wszelki postęp. Czynnikiem decydującym jest tu także odpowiednie wykorzystanie mobilności i przedsiębiorczości społeczności lokalnych, a także zaangażowanie różnych podmiotów gospodarczych¹²². Podejście takie umożliwia przede wszystkim wzrost efektywności w skali lokalnej, a w konsekwencji wzrost efektywności w skali ogólnokrajowej.

Upatrując teoretycznych przesłanek stosowania instrumentów interwencjonizmu samorządowego w koncepcji rozwoju endogenicznego należy wskazać na jedno istotne zastrzeżenie. Koncepcji tej nie należy traktować jako skrajnie przeciwstawnej do innych koncepcji rozwoju, jako paradygmatu rozwoju endogenicznego, wyłącznie oddolnego. Błędne ponadto wydać się może założenie, iż rozwój terytorialny występuje w odizolowanych od otoczenia jednostkach terytorialnych, bez jakiegokolwiek wsparcia z zewnątrz¹²³. Przeciwna do omawianej koncepcji, a zarazem będąca

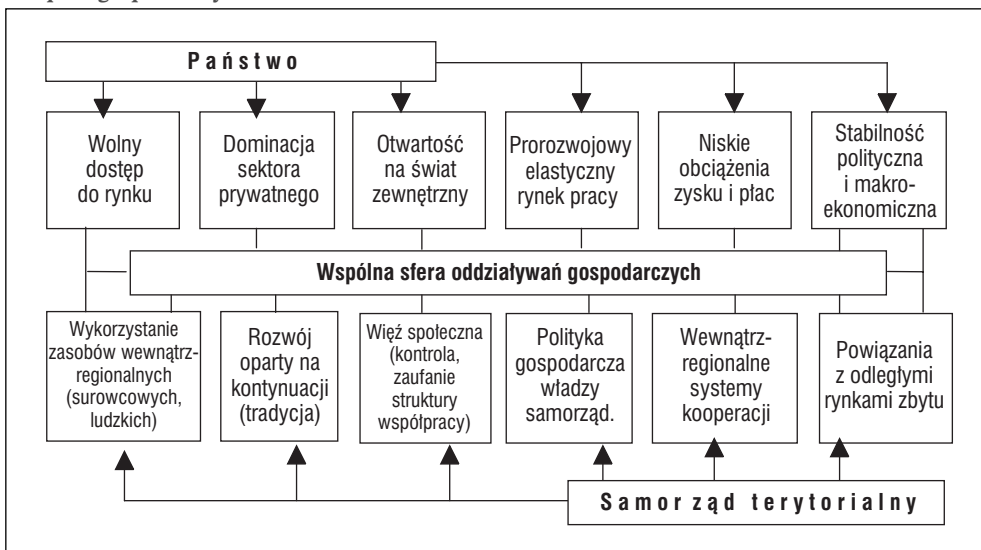
wcześniejszą propozycją dynamizowania procesów gospodarczych – teoria rozwoju egzogenicznego¹²⁴ dziś może zatem znów znajdować swe praktyczne uzasadnienie.

Odwołanie się do teorii rozwoju egzogenicznego nie oznacza jednak bezwzględne przyjęcia pierwotnego jej założenia, że mechanizmy rynku uzupełnione interwencyjnym działaniem państwa zapewnią najbardziej efektywne funkcjonowanie całej gospodarki, a popyt globalny jest decydującym czynnikiem pobudzania dynamiki rozwoju (co wynikało wprost z teorii Keynesa i co zresztą stanowiło przedmiot ostrej krytyki ze strony endogenistów w latach 70.)¹²⁵. Dzisiejsze znaczenie inicjatyw „odgórných” należy raczej postrzegać jako komplementarne w stosunku do działań „oddolnych” stymulowanie rozwoju gospodarczego, preferujące ujęcie sektorowe i pozwalające na jak najlepsze włączenie się gospodarki kraju do gospodarki światowej. Harmonijne łączenie interesów „oddolnych” społeczności lokalnych z priorytetami „odgórných” polityki ogólnokrajowej może wyrażać się obecnie w stymulowaniu rozwoju gospodarczego opartego na koncepcji daleko idącej decentralizacji oraz znaczącej roli instrumentów interwencjonizmu samorządowego (por. rys. 3.1).

Konkluzja, jaka w tym miejscu pojawia się pozwala stwierdzić, że **system oddziaływania instrumentów interwencjonizmu lokalnego powinien uwzględniać:**

- stopień decentralizacji zarządzania sprawami publicznymi (w tym gospodarczymi) oraz zakres zreformowania systemu administracji (w polskich warunkach będą to trzy segmenty władz publicznych tj. segment interesu ogólnego – rząd, administracja centralna i administracja rządowa w województwie,

Rysunek 3.1. Ważniejsze wyróżniki charakterystyczne dla rozwoju zdecentralizowanego – aspekt gospodarczy

Źródło: Opracowanie własne.

- segment regionalny – samorząd województwa, segment lokalny – samorząd gminny, powiatowy),
- system możliwości oddziaływania na rozwój gospodarczy uwarunkowany generalnymi założeniami ustrojowymi, wielkością i charakterem jednostek terytorialnych, a także ich zróżnicowanym stopniem zagospodarowania,
  - cykliczny z natury charakter gospodarki rynkowej determinujący zakres, szybkość, zmienność oraz efekty (skutki) zastosowania instrumentarium interwencjonizmu państwowego, samorządowego.

Instrumenty interwencjonizmu lokalnego – z jednej strony – stanowią uzupełnienie systemu instrumentów wykorzystywanych przez władze centralne państwa i władze regionalne, a z drugiej strony – powinny być autonomiczne na tyle, że możliwość ich wykorzystania przez gminy będzie występować nawet w oderwaniu od tego systemu. Ponadto, zakres stosowania i charakter instrumentów jest uzależniony nie tylko od uwarunkowań formalno-prawnych, finansowych i organizacyjnych jednostek samorządu terytorialnego, ale również od sposobu prowadzenia polityki władz lokalnych w zakresie stymulowania rozwoju gospodarczego. W celu określenia aktualnych możliwości władz lokalnych w dziedzinie stymulowania rozwoju gospodarczego należy przede wszystkim dokonać ogólnego przeglądu pojęciowego oraz wskazać na warunki stosowania instrumentów interwencjonizmu samorządowego.

Lokalne instrumenty oddziaływania na rozwój gospodarczy były i są przedmiotem analiz w wielu pracach badawczych¹²⁶. Niemniej jednak pojęcie instrumentu interwencjonizmu lokalnego, stanowiącego atrybut samorządu terytorialnego, niezbyt często znajduje dosłowne odzwierciedlenie. Ponadto, przegląd polskiego i zagranicznego piśmiennictwa w tym zakresie pozwala stwierdzić, iż często samo pojęcie „instrument” nie jest pojęciem dosłownym czy jednoznacznie interpretowanym (np. używany jest jako kategoria, pod którą kryje się zarówno „instrument, jak i metoda jego stosowania”¹²⁷, a nader często utożsamiany jest z terminem „narzędzie”¹²⁸). Z tego też względu istotnym wydaje się bliższe przybliżenie kwestii związanych ze stosowanym nazewnictwem.

Przeгляд definicji dotyczących instrumentów stymulowania rozwoju gospodarczego prowadzi do stwierdzenia, że w większości z nich zawarty jest aspekt celowości działania. Zastosowanie instrumentu ma wywołać ze strony uczestników procesów gospodarczych reakcję zgodną z celem polityki podmiotu stosującego dany instrument. Wskazują na to następujące definicje:

- **instrumenty** to prawem określone sposoby, jakich podmioty polityki mogą używać dla skłonienia innych jednostek do dostosowania swych zachowań do celów tej polityki¹²⁹,
- **instrumentami polityki** są prawnie określone możliwości dostępne organizacjom publicznym (władzom lokalnym) do sterowania pewnymi procesami,

w wyniku, których następuje osiągnięcie pożądaných efektów (celów) lub też mogą być to wielkości za pomocą, których można wpływać na procesy w celu osiągnięcia pożądaney sytuacji¹³⁰,

- **instrumenty polityki gospodarczej lub przestrzennej** to prawne możliwości oddziaływania przez władzę centralną lub lokalną na konkretne podmioty gospodarujące (lub ich kategorie)¹³¹,
- **instrumentacja (instrumentarium) polityki lokalnej** to wyposażenie podmiotu polityki w zestaw różnych narzędzi i środków, poprzez działania prawne¹³²,
- **gminny instrument kształtowania rozwoju lokalnych podmiotów gospodarczych** to każda informacja, działanie bądź zaniechanie działania władzy lokalnej, wywierające wpływ na rozwój lokalnych podmiotów gospodarczych lub na działania instytucji, organów, obiektów materialnych i niematerialnych, a także osób oddziałujących na te podmioty. Instrumentami są również działania i informacje niezbędne do konstrukcji, wdrażania i weryfikacji prawidłowości stosowania określonych instrumentów¹³³.

Przedstawione definicje w sposób ogólny wyjaśniają istotę pojęcia instrument, co w tej sytuacji należy odebrać jako ich walor, gdyż takie zdefiniowanie pomaga w wyodrębnieniu instrumentarium (instrumentacji) interwencjonizmu lokalnego wogóle. Przyjmując, iż interwencjonizm lokalny¹³⁴ to polityka bezpośredniego lub pośredniego oddziaływania gminy na decyzje podmiotów gospodarczych oraz instytucji związanych z działalnością gospodarczą (funkcjonujących na obszarze gminy bądź poza nią) zmierzających do wprowadzenia i utrzymania gminy na długookresowej ścieżce rozwoju lokalnego, to w ogólnym rozumieniu instrumentami interwencjonizmu lokalnego będą wszelkie prawem określone sposoby, których gmina będzie używała, aby skłonić te podmioty do zachowań zgodnych z celami wyznaczonej polityki rozwoju. Zaznaczyć przy tym należy, że zastosowanie instrumentu interwencjonizmu lokalnego skutkować będzie najczęściej stworzeniem korzystniejszych warunków dla funkcjonowania podmiotów gospodarczych w danej gminie od powszechnie występujących na rynku regionalnym czy krajowym, co w konsekwencji doprowadzi do wzrostu poziomu konkurencyjności tych podmiotów na rynkach ponadlokalnych.

Jak to już wcześniej wskazano, o ile podstawowym celem interwencjonizmu rządowego (rządowej polityki gospodarczej) jest tworzenie makroekonomicznych warunków dla pożądanego rozwoju całej gospodarki narodowej, o tyle **lokalny interwencjonizm zmierza do osłabienia niedomagań lokalnych rynków i ich więzi z rynkami ponadlokalnymi, a także do korygowania negatywnych dostosowań strukturalnych na lokalnych rynkach, tak aby wprowadzić gminę na długofalową ścieżkę restrukturyzacji i dynamicznego rozwoju**¹³⁵. W tym ujęciu zastosowanie gminnego instrumentarium stymulowania działaniami podmiotów sfery gospodarczej będzie miało na celu wywołanie konkretnych reakcji, które w konsekwencji powinny złożyć się na realizację wyznaczonych